

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 34 Volume: 7 Issue: 34

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

DİN VE AHLAK ÖĞRETİMİNDE KURAN KISSALARININ ÖNEMİ: İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDEKİ EYYÜP KISSASI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

THE IMPORTANCE OF STORIES (QISSA) HOLY QUR'AN RELIGION AND MORALITY IN TEACHING: A QUALITATIVE RESEARCH ON STORY OF JOB (EYYUP) IN THE PRIMARY SCHOOL RELIGIOUS CULTURE AND ETHICS KNOWLEDGE LESSON

Mustafa BAYAR*

Öz

Kıssa, en etkili anlatım biçimlerinden biridir. Kutsal metinlerde yer verilmesi, kaynağını ilahi vahiyden alması, kıssaların etkisini daha da artırdığı söylenebilir. 2006 yılından itibaren İlköğretim DKAB programında Hz İbrahim, Hz Eyyüp, Hz Yusuf ve Lokman kıssalarına yer verildiği görülmektedir. Bu araştırmanın temel amacı İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programında mevcut olan Hz Eyyüp kıssasını 6. sınıflarda okuyan öğrencilerin nasıl değerlendirdiklerini ölçmek, söz konusu kıssada sunulan mesajların öğrenciler tarafından ne kadar anlaşılabilirliğini belirlemektir. Araştırma verileri dört açık uçlu soruyu içeren veri toplama formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıssa, Kuran, İlköğretim, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi, Din Eğitimi, Değer.

Abstract

Story is one of the most effective forms of expression. Their being included in the Scriptures, their originating from divine revelation can be said to lift their effectiveness. Since 2006, in the Primary Education Religious Culture and Moral Knowledge curriculum, the stories of Abraham, Job, Joseph and Luqman it has been seen to be included. The main purpose of this research is to measure how the 6th grade students evaluate the story of Job and to determine how much they understand the messages given in the aforesaid story. The research datas were obtained by a data collection form containing four open-ended questions.

Keywords: Tale, Holy Quran, Primary Education, Religious Culture and Moral Knowledge Course, Religious Education. Value.

Giriş

Hikâyeler en etkili anlatım tekniklerinden biridir. Bu teknik sayesinde en zor konular kolayca anlatılabilir (Bilgin, 1994: 51), çocukların ahlaki ve dini değerleri daha iyi anlamaları, içselleştirmeleri sağlanabilir (Önder, 2013: 1290). Çünkü hikâyeye, eğitimde önemli bir yeri olan örnek alma ve özdeşleşmenin sağlanabilmesi için güzel bir araçtır.

Hikâyeler, kendini ifade edebilme ve kimliğini bulma çabası içindeki ilköğretim çağı çocuklarının kendilerini tanımalarında, toplumdaki rollerini belirlemelerinde, sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmelerinde ve her bakımdan hayata hazırlanmalarında büyük görevler üstlenen din eğitimcilerinin de en çok kullandıkları malzemelerden biridir (Pakdemirli, 2011: 153). Bu bağlamda inanç ve ahlaki esasların öğretilmesinde ve uygulanmasında Kuran'daki kıssalardan/hikâyelerden önemli ölçüde faydalanmak mümkündür. Kıssaların ilahi/dini yönünün olması ve tecrübe edilmiş olaylar olarak sunulması çok daha etkili olmasını sağlayacaktır (Bilgin, 1994: 51).

* Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, Felsefe ve Din Bilimleri doktora öğrencisi, bayar28@mynet.com

Hikâyelerle eğitim; olaylar karşısında akli ve ruhi canlılığı yenileyen, öğüt almayı sağlayan, düşünmeye sevk eden ve Kuran'ın da belirgin şekilde yer verdiği bir eğitim/terbiye metodudur (Şanver, 2004: 158; Akıncı, 54; Fersahoğlu, 2003: 127; Eyüpoğlu, 114). Kuran'daki kıssaların hacim itibariyle Kuran'ın yaklaşık yarısını oluşturması (Yavuz, 2009: 120), bu metodun etkin bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Nitekim bir ayette, “ Biz bu Kuran'ı vahyederek, sana en güzel kıssaları anlatıyoruz. Oysa daha önce sen bunlardan habersizdin” (Yusuf Suresi12/3) buyrulurken kıssa metodunun önemine işaret edilmiştir. Hz Peygamber'in kendisi de insanların eğitiminde kıssa ve hikâyelerden yararlanmak suretiyle bu metodu etkili bir şekilde kullandığı bilinmektedir (Özbek, 1991:196; Karacelil, 2007: 60).

Kıssa kelime olarak, “bir haberin izini sürmek, onu açıklayıp bildirmek, anlatmak, nakletmek, bir olayı hikâye etmek” gibi anlamlara gelmektedir (Şengül, 2002: 498; Abay, 2007, 11-12; Yavuz, 2009: 122). Terim olarak, İnsanların ibret almalarını ve hidayete ulaşmalarını sağlamak amacıyla, çoğunlukla zaman ve mekândan soyutlanmış, geçmiş peygamberler ve toplumlarla ilgili Kur'an'da anlatılan olaylar” olarak tanımlanmaktadır (Demir, 2003: 73-74; Kara, 2011: 10). Kıssa ile hikâye arasında bir takım farklar olduğu kaynaklarımızda ifade edilmekle birlikte (Okuyan, 2013: 116; Abay, 2007: 13-14), hikâyeyi “olmuş bir hadise” manasında değerlendirirsek, kıssa yerinde kullanmak mümkündür (Akıncı, 2004: 43).

Kuran kıssalarının anlatılış amacı sadece tarihi bir olayı dile getirmek değildir. Asıl amaç tarihi şahsiyet, kavim ve olaylar üzerinden muhataba ders/ibret vermek, tevhit inancını benimsemesini ve hayatın her alanında ahlaki davranmasını sağlamaktır (Özkan, 2010: 110; İkbâl, 1996: 115; Cerrahoğlu, 1993: 171). Dolayısıyla Kurandaki kıssaların sözü edilen amaçların gerçekleşmesinde bir araç görevi konumunda olduğu söylenebilir.

Kuran'daki kıssaların din ve ahlak eğitiminde en önemli katkılarından birisi din dilinin gelişmesine katkı sunmasıdır. Dini bilgilerin ve dinin doğru anlaşılmasında din dilinin önemli bir rolü vardır. Çocukların din eğitimi için yapılması gereken ilk işlerden birisi de, din dilini sade ve çocuğa uygun bir şekilde kullanabilmek, onlarla anlaşabileceğimiz bir din dili geliştirmektir (Selçuk, 2009: 32-35; Önder, 2013: 1288). Bu bağlamda güçlü bir muhtevaya sahip olması açısından kıssalar, çocukta dini kavramların gelişmesinde ve din dilinin zenginleştirilmesinde önemli bir materyal olarak kullanılabilir (Akıncı, 2004: 56).

İnsan fıtrati ve tabiatı, anlayış ve kavrama yönünden soyut ve kuru fikirleri dinlemekten çok, somut fikirlere yatkındır. Kıssalarda fikirler adeta somutlaşır, dinleyenlerin anlaması kolaylaşır. Çünkü gereğinden fazla isimlere ve rakamlara boğmamak kaydıyla ve uygun anlatımlarla tarihi olaylar, dinleyicide ilgi ve dikkat uyandırıcı, olayların akışını sürükleyici bir rol oynar (Şanver, 2004: 158). Böylece fikirler, zihinde daha iyi yerleşir ve kalıcı olur. Oysa çıplak gerçekler ve soyut anlamlar, hem daha çabuk unutulur, hem de akli yorarak dikkatleri dağıtabilir (Şengül, 1994: 137).

Kıssa ile eğitimin insan psikolojisindeki en önemli etkilerinden birisi, ümitsizliğe düşmeyi önlemesi ve kararsız kaldığı zamanlarda ona yol göstermesidir. Zihninde kıssa bilgisi olan kişiler başından geçen olaylara daha soğukkanlılıkla yaklaşır, geçmişin tecrübeleriyle bugünü ve geleceği değerlendirme fırsatı bulur (Bayraklı, 2012: 198; Akıncı, 2004: 55). Nitekim Mekkeli müşriklerin psikolojik baskılarına maruz kalan Hz Peygamber ve ashabının sıkıntı ve kaygılarının giderilmesi için Kuran'da diğer peygamberlerin kıssaları anlatılmıştır. Anlatılan kıssalar Hz Peygamber ve ashabına moral ve teselli kaynağı olmuştur (Kasapoğlu, 2004: 72-80). Kuran kıssaları ile örgün eğitim çağındaki öğrencilere, zorluklar karşısında ümitsizliğe düşmeyerek mücadele etmeyi, olumsuzluklara rağmen sabırlı ve kararlı olmayı ve şükretmeyi öğrenebilir.

Eğitimde örnek olma-model sunma metodu günümüz din eğitimi sisteminde de vazgeçilmez bir nitelik arz eder. Yetişkinlerde de etkili olmakla beraber özellikle çocukların din eğitiminde bu metot çok elverişlidir (Gürel, 2013: 78). Çocuklara örnek şahsiyetler ve kahramanlar, hikâye yöntemiyle model olarak sunulabilir. Bu tür hikâyeler aracılığıyla çocuklarda kahramanlarla özdeşleşme arzusu uyandırılabilir (Okumuşlar: 240; Karacelil, 2007: 56-59). Kurandaki kıssaların kahramanları, çoğunluk itibariyle peygamberler olması çocuklara örnek olması açısından önemlidir. Bu nedenle eğitimciler peygamberlerin örnekliğinden ve kıssalarından istifade etmelidir.

Din ve ahlak öğretiminde kıssaların daha verimli olabilmesi için dikkat edilmesi gereken bazı ilkelerden de bahsetmek yerinde olacaktır.

Kuran kıssalarının, örgün eğitimde planlı bir şekilde, bir teknik dâhilinde işlenmesi gerekir. Kıssalarla amaçlanan ahlaki şuur ancak bu şekilde oluşturulabilir. Din öğretiminde kıssalar genelde örnek olay incelemesi yöntemiyle veya düz anlatım yöntemiyle verilir. Yöntemi belirlemeden önce kıssaların anlatımından beklenen amaçlar belirlenmeli, anlatım esnasında bu hedefleri gerçekleştirecek yöntem ve teknikler seçilmelidir (Akıncı: 59).

Seçilen kıssa (lar) muhatabın seviyesine uygun olmalıdır. Çocukların anlayamayacağı, soyut olayların anlatıldığı kıssalar seçilmemelidir. Çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan, ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermeyen kıssaların din eğitiminde kullanılması yanlış değer yargılarının oluşmasına ve buna bağlı olarak yanlış tutum ve davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir (Pakdemirli, 2001: 163; Yılmaz, 2001: 58).

İlköğretim çağındaki öğrencilerin dikkatleri kısa süreli olduğu unutulmamalı, çok uzun kıssalar seçilmemelidir. Öğrencilerin kıssa üzerinde düşünmelerine ve kıssayı yorumlamalarına fırsat verilmelidir. Örneğin Hz Yusuf'un hayat hikâyesini bir ders saatinde anlatmak yerine, birkaç bölüme ayırarak ve farklı zamanlarda anlatmak daha doğru olacaktır (Akıncı, 2004: 60).

Öğretmen, öğrencilerin derse ilgisini artırmak, kıssa/hikâye ile sunulan mesajların kalıcı olmasını sağlamak amacıyla, video, slâyt, sunu gibi görsel malzemelerden de imkân ölçüsünde faydalanmalıdır (Pakdemirli, 2009:183).

İlköğretim DKAB Programında Kuran Kıssaları

Çağımızda hızla gelişen bilim ve teknoloji, eğitimin her alanını etkilemiş ve özellikle eğitim yaklaşımlarında köklü değişimleri zorunlu kılmıştır. Eğitimde yaşanan bu gelişmeler din eğitimi açısından bazı değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda 2006 yılında İlköğretim DKAB öğretim programı yeniden hazırlanarak 2007-2008 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulmuştur.

Programda Kuran kıssalarına müstakil bir ünite şeklinde ilk olarak yer verildiği görülmektedir. "Kuran ve Yorumu" öğrenme alanı içerisinde 5. sınıf 4. ünite "Kuran'da Kıssalar" adını taşımaktadır. Bu ünitenin amacı programda, " Kuran'daki kıssaların yer alma nedenlerini kavrar ve bu kıssalardan hisse çıkarma bilincine varır" şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 2006: 16). Ünite Hz İbrahim, Hz Yusuf, Hz Eyüp ve Lokman kıssaları ile sınırlandırılmıştır. Ünitenin açılımı şu şekildedir.

Tablo 1: Kuran'da Kıssalar Ünite açılım tablosu (MEB, 2006: 74)

Ünite Adı: Kuran'da Kıssalar
1. Kıssa nedir?
2. Kuran Kıssalarının Amacı
3. Kuran'da Peygamber Kıssaları
3.1. Allah'ı Arayan İnsan: Hz İbrahim
3.2. Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz Yusuf
3.3. Sabır Örneği: Hz Eyüp
3.4. Bilge İnsan: Hz Lokman
4. Fil Suresi ve Anlamı

Bu üniteyle ilgili 7 kazanım belirlenmiştir. Ünite öncelikle verilecek değerler; bilimsellik, sevgi, iffet, doğruluk-dürüstlük, sabır, sorumluluk, aile birliğine önem verme ve mütevazı olma; beceriler ise: Kuran'ı Kerim mealini kullanma, problem çözme, eleştirel düşünme, mekân, zaman ve kronolojiyi araştırma" şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca "Araştırıyoruz", "Güzel Bir Anlatım Yolu: Kıssa", "Bir Kıssam Var" ve "Bilge İnsandan Öğütler" adlı etkinlikler örnek olarak verilmiştir.

2010 yılında İlköğretim DKAB Programında eski programın felsefesine sadık kalınmakla birlikte kısmi değişiklik yapılmıştır. Yeni programda Kuran kıssalarına müstakil bir üniteye yer verilmediği, "Kuran ve Yorumu" öğrenme alanında bulunan ünitelere dağıtıldığı görülmektedir (Bkz: Tablo 2).

Tablo 2: Kuran Kıssalarının sınıflara göre dağılımı

Öğrenme Alanı	Sınıflar	Kıssaların Yer Aldığı Ünite Adı	Kıssa Adı
Kuran ve Yorumu	4	Kur'an-ı Kerimi Tanıyalım	Bilge İnsan: Hz Lokman
	5	Kur'an-ı Kerim'in Temel Eğitici Nitelikler	Allah'ı Arayan İnsan: Hz İbrahim
	6	Kur'an-ı Kerim'in Ana Konuları	Kıssalar Sabır Örneği: Hz Eyüp
	8	Kuran'da Akıl ve Bilgi	Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz Yusuf

Tablo 2'de görüldüğü üzere yeni programda Kuran Kıssaları 4, 5, 6 ve 8. sınıfın ünite konularına alt başlıklar halinde yer verilmiştir. Eski programda kıssalarla verilmeye çalışılan kazanım ve değerlerin yeni programda da aynı şekilde yer verildiği söylenebilir (MEB, 2010: 39, 45, 52, 64).

Ayrıca programın “Öğretmen Bilgi Notları” kısmında ayetleri anlamadaki rolü açısından kıssalara işaret edilmiş ve konuyu Kuran kıssaları ile vermenin faydaları şöyle sıralanmıştır (MEB, 2010: 212);

- 1- Öğrenciye ayetler üzerinde düşünme fırsatı verir. Bunlar üzerinde konuşma, öğrencinin yorum yapma ve ifade etme becerisinin gelişmesine katkıda bulunur.
- 2- Konu kıssa ile desteklendiği için konunun kalıcılığı artar.
- 3- Öğrencinin dikkati konuya daha kolay çekilir.
- 4- Öğrenci, kıssa ile dinleme ve anlama becerisi kazanır.
- 5- Öğrenci kıssanın kahramanı ile kendini özdeşleştireceği için güzel davranışların benimsenmesi kolaylaşır ve öğrenci kendini düzeltme fırsatı bulur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programında mevcut olan Hz Eyyüp kıssasını 6. sınıflarda okuyan öğrencilerin nasıl değerlendirdiklerini ölçmek, söz konusu kıssada sunulan mesajların öğrenciler tarafından ne kadar anlaşılabilirliğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır;

- 1- 6. sınıftaki öğrenciler Hz Eyüp kıssasında verilen temel mesajları ne kadar anlayabilmişlerdir?
- 2- Öğrenciler söz konusu kıssalarda verilen ahlaki değerleri doğru tespit edebilmişler midir?
- 3- Öğrencilerin en fazla etkilendiği kıssalar hangileridir?
- 4- Programda bu kıssa ile ilgili kazanımlar ne kadar gerçekleşmiştir?

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma bir durumu, bir problemi betimleme amacı taşıdığı için tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama formu ile elde edilen verilerin değerlendirilmesinde de içerik analizi tekniğine yer verilmiştir. Bu bağlamda araştırma betimsel bir durum saptaması niteliğindedir.

Araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Sivas il merkezinde bir ilköğretim okulunda 6. sınıflarda öğrenim gören 40 öğrencinin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması, Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma verileri dört açık uçlu soruyu içeren veri toplama formu aracılığıyla elde edilmiştir. İlk üç soru Hz Eyüp kıssasına yöneliktir. Dördüncü soru ise diğer kıssaları da içine alacak şekilde daha genelleyicidir. Araştırma için sorular hazırlanırken ilgili alan yazın incelenmiş ve bir soru havuzu oluşturulmuştur. DKAB öğretmenleri ve Türkçe öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda dört sorudan oluşan veri toplama formunun yeterli olacağı kanaatine varılmıştır. Ayrıca soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını anlamak için bir ön uygulama yapılmıştır. Veri toplama formundaki sorular şu şekildedir;

- 1- Hz Eyyüp kıssasında hangi ahlaki-dini değerlere yer verilmiştir? (Gerekçesi ile birlikte yazınız)
- 2- Hz Eyyüp kıssasından hangi ilkeleri/öğütleri çıkarabiliriz?

3- Hz Eyyüp kıssasında sizi etkileyen en önemli olaylar nelerdir?

4- Kuran’da dikkatinizi çeken ve sizi en fazla etkileyen kıssa(lar) hangileridir? Niçin?

Araştırmanın uygulama kısmı Nisan 2014’te araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. 6. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ünitelendirilmiş yıllık plan doğrultusunda Eyyüp kıssası öğrencilere Mart ayı içerisinde anlatılmıştır. Öğrencilerin kıssayı hatırlamaları için uygulama öncesi tarafımızdan bir kez daha tekrar edilmiştir. Ayrıca uygulama için okul yönetiminden izin alınmış ve gönüllü olan öğrenciler araştırmaya dâhil edilmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizine başlamadan önce veri toplama formu 1’den 40’a kadar numaralandırılmıştır. Veri toplama formundaki her madde tek tek okunarak ortak düşünceler bir cevap altında kodlanmıştır. Öğrencilerin her bir soruya verdikleri cevaplara göre frekans dağılımları yapılarak tablo haline getirilmiştir. Tablolar yorumlanıp öğrencilerin ifade ettiği görüşlerden örnekler verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo:3 Öğrencilerin Hz Eyyüp Kıssasından Çıkardıkları Dini ve Ahlaki Değerler

Değer Adı	F
Sabır	39
Şükür	26
Cömertlik-Yardımseverlik	21
İnancını kaybetmemek/ Ümitsizliğe düşmemek	5
Allah’a isyan etmemek	18
İbadete devam etmek	10
Dua etmek	4
Fedakârlık	5
Saygı	1
Vefa	4

“Hz Eyyüp kıssasında hangi dini ve ahlaki değerlere yer verilmiştir?” sorusuyla 6. sınıf öğrencilerinin bu kıssadaki dini ve ahlaki değerleri tespit edebilmelerini belirlemeye yöneliktir. Tablo 3’e baktığımız zaman öğrencilerin on ahlaki-dini değer tespit ettikleri, sabır değerinin ilk sırada yer aldığı, bir öğrenci hariç bütün öğrencilerin bu değeri belirleyebildiği görülmektedir. Programda da bu kıssayla ilgili öncelikle verilecek değerlerin sabır olduğu vurgulanmıştır. Sabır değerinden sonra sırasıyla “Şükür”, “Cömertlik-Yardımseverlik”, “Allah’a isyan etmemek” ve “İbadete devam etmek” değerleri gelmektedir. En az tespit edilen değerler ise “İnancını Kaybetmemek/ Ümitsizliğe Düşmemek” ve “Saygı” değerleridir.

Hz Eyyüp başına gelen musibet ve hastalığı göğüs gerip dirençli duruşuyla bütün insanlığa model şahsiyet olmuş, sabrından taviz vermemiştir. Allah Kuran’da; “Gerçekten biz Eyyüp’ü sabırlı bulmuştuk. O ne iyi kuldu, daima Allah’a yönelirdi.” (Sad Suresi 38/44) buyurarak, karşılaştığı zorluklara ve sıkıntılara sabreden Eyyüp peygamberi övmüş ve bizlere örnek göstermiştir.

Sabır; sözlükte “engellemek, hapsetmek, güçlü ve dirençli olmak, olaylar karşısında umutsuzluğa düşmeyip tahammül etmek” gibi anlamlara gelmektedir (Çağrı, 2008:337; Karacelil, 2014: 35). Terim olarak sabır kavramını, “üzüntü, başa gelen sıkıntı ve belalar karşısında direnç göstermek; olumsuzlukları olumlu kılmak için metanette bulunmak” şeklinde tarif etmek mümkündür (Çağrı, 2008:337). Sabır bireysel ve toplumsal anlamda büyük ehemmiyet taşıdığından insan ve toplum huzurunun yapı taşı mesabesindedir ve Kuran’da en çok tekrar edilen ahlaki kavramlardan biridir. İnsanların sahip olması beklenen diğer pek çok değer ve erdem gibi sabır değerinin de kendi kendine elde edilebilir olduğu söylenemez. Çocuklara sabır öğretiminde Eyyüp kıssası ve Kuran’daki diğer kıssalardan yararlanmak mümkündür. Öğrencilerin yaklaşık yarısının Hz Eyyüp’ün sabrından etkilenmesi (bkz: Tablo: 5), dini ve ahlaki değerlerin öğretiminde kıssaların önemli bir materyal olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Öğrencilerin bu kıssadan çıkardıkları diğer bir değerde şükürdür. Hz Eyyüp sıkıntılı zamanları sabırla, sevinçli ve huzurlu zamanları şükürle karşılayan bir kul olmuştur (Derzeve, 1997: 394-395). Hz Eyyüp, İslam inancı ve ahlakında önemli yeri olan sabır ve şükür arasında

kurduğu uyumlu örnek bir hayat yaşamıştır. Kuran’da “çok sabredenler” ve “çok şükredenler” birlikte zikredilmiş, Peygamberimiz de sabır ve şükür değerini inancın iki yarısı olarak nitelendirmiştir.

Hız Eyyüp, fakirlere, misafirlere, yetimlere çok yardım eden, onların dertleriyle ilgilenen, sıkıntılarına çare bulmaya çalışan cömert ve yardımsever bir kimse idi (Harman, 1995: 17). Hız Eyyüp’ün bu özelliğinden dolayı öğrencilerin yarısı kıssadan cömertlik ve yardımseverlik değerini tespit ettikleri görülmektedir. Çağımızda cömertlik ve yardımlaşmak gibi erdemlerin diğer birçok değer gibi yozlaşmaya yüz tuttuğu, hemen her alanda bireyselliğin, bencilliğin ön plana çıktığı bir gerçektir. Bu durumun ne bireyin ne de toplumun yararına bir yöneliş olmadığı pek çok kimse tarafından kabul edilmektedir. Cömertlik ve yardımseverlik gibi paylaşmayı önceleyen erdemlere işlevsellik kazandırılması insanlığın selameti ve mutluluğu açısından kaçınılmaz olacaktır (Hökelekli, 2013: 260-261). Dolayısıyla bu tür değerlerin benimsetilmesinde kıssalarda anlatılan kahramanları model olarak sunmak mümkündür. Bazı öğrencilerin Hız Eyyüp’ün cömertliğinden etkilenmesi bu görüşümüzü destekler mahiyettedir (bkz: Tablo: 5). Ayrıca paylaşmak ve yardımseverlik gibi değerlerin doğuştan insana hazır olarak verilen bir karakter olmaktan çok, öğrenilen bir kişilik özelliği olduğu unutulmamalıdır (Kanger, 2012: 43-45; Hökelekli, 2013: 268).

Fedakârlık, vefa ve saygı değerleri Hız Eyyüp’ün eşi ile ilgili öğrencilerin tespit ettikleri değerlerdir. Eyyüp’ün eşi, hastalığı süresince ona hizmetten bir an bile geri durmamıştır (Karaman vd, 2007: 584). Bir öğrencinin görüşü şöyledir: “Hız Eyyüp’ün eşi, onu hiçbir zaman yalnız bırakmamış, her türlü zorluklarla mücadele ederek fedakârlık örneği göstermiştir.”

Sonuç olarak 6. sınıf öğrencileri Eyyüp kıssasını beklenenin çok üzerinde bir anlayışla değerlendirmiş ve bu kıssadan son derece isabetli dini-ahlaki değerler çıkarabilmişlerdir. Dini-ahlaki değerler ve bu değerlere yönelik kavramlar kıssalar aracılığıyla çocukların bilinçaltında yer etmesi sağlanabilir, böylece onların olumlu kişilik gelişimleri ve doğru davranışlar kazanmaları desteklenebilir.

Tablo:4 Öğrencilerin Hız Eyyüp Kıssasından Çıkardıkları İlkeler/Öğütler

Öğrencilerin Belirledikleri İlkeler	F
Zorluklara ve Başımıza gelen musibetlere karşı sabretmek	32
Hastalıkta da, sağlıkta da Allah’a daima şükretmek	17
Her ne olursa olsun umutsuzluğa düşmemek, zorluklara karşı mücadele etmek	8
Olumsuzluklar karşısında Allah’a asla isyan etmemek	21
İnsanların rabbine ve birbirlerine karşı sadakatinden ödün vermemek	7
Musibetler karşısında Allah’tan yardım istemek/Allah’a dua etmek	8

Kıssaların anlatılış amaçlarından biri de dinleyenlerin bir takım öğütler/ilkelere çıkarmalarını sağlamaktır. “Kıssadan hisse” deyiimi de bu amaca matuftur. İkinci soruyla öğrencilerin kıssadan ilkelere belirlemeleri istenmektedir. Tablo 4’e baktığımız zaman, “Zorluklara ve başımıza gelen musibetlere karşı sabretmek gerekir” öğrencilerin en fazla belirlediği ilkedir. Daha sonra “Olumsuzluklar karşısında Allah’a asla isyan etmemek” ve “Hastalıkta da, sağlıkta da Allah’a daima şükretmek” ilkeleri belirlenmiştir. Bu konuyla ilgili olarak DKAB programında, “ Hız Eyyüp kıssasından hareketle sabrın güçlükler ve olumsuzlukları aşmadaki rolünü kavrar” kazanımının büyük oranda gerçekleştiği söylenebilir.

Hiç şüphesiz bu kıssadan çıkarılacak en önemli ilke zorluklara ve musibetlere karşı sabrederek, başarı ve huzura ulaşmada sabrın önemli bir güç olduğudur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu da bu ilkeyi belirleyebilmiştir. Yine olumsuzluklar karşısında Allah’a isyan etmemek, inancında kararlı olmak, ümitsizliğe düşmeden zorluklara karşı mücadele etmek, bu kıssada sunulan önemli mesajlardandır.

Bazı öğrencilerin belirlediği diğer bir ilkede “musibetler karşısında Allah’tan yardım istemek, Ona dua etmektir.” Kuran’da Hız Eyyüp’ün duası şöyle ifade edilmiştir: “ Eyyüp’ü de an. Hani rabbine ‘başıma bu dert geldi. Sen merhametlilerin en merhametlisinin’ diye dua etmişti.” (Enbiya Suresi21/83) Allah, Eyyüp’ün duasını kabul etmiş, onun dert ve sıkıntılarını gidermiştir.

Allah'la kurulan derin ve samimi bir ilişki tarzı olarak dua, kişinin zorluklara karşı mücadele edebilme gücünü artırıcı, umutsuzluğa düşmesini engelleyici bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Kimter, 2002: 191-192; Hökelekli, 1998: 231). Eyyüp kıssası ile bize, duanın; insanın fitri bir eğilimi, vazgeçilmez bir ihtiyacı olduğu anlatılmaktadır. Bu tür kıssalar aracılığıyla çocuklara dua etme alışkanlığının kazandırılması ve Kuran'dan bazı duaların öğretilmesi mümkündür. Ayrıca Kuran'ı anlama ve yorumlama yeteneği bu yaşlarda Kuran kıssaları kullanılarak oluşturulabilir.

Bu soruyla ilgili öğrencilerin verdikleri cevaplardan bir kısmı şöyledir:

"Hz Eyyüp bütün mal varlığını, evlatlarını ve sağlığını kaybetmesine rağmen hiç şikâyetçi olmamış ve sabretmiştir. İmtihanı sabırla kazanmıştır" (Ö21)

"Zorluklar sabır ve şükrederek aşılabılır" (Ö1)

"Eğer zorluklar karşısında sabredersek Allah mutlaka yardım eder" (Ö7)

"Sabır her kapının anahtarıdır ve her kapıyı açar" (Ö8)

"Zorluklar karşısında başarıya ulaşmada sabır önemli bir güçtür" (Ö13)

"Eşi, onu terk etmeyerek umut aşılamış ve sadakat örneği göstermiştir" (Ö22)

"Sadece hastalandığımız zaman değil her zaman Allah'a şükreden kul olmalıyız. Eyyüp peygamber bu konuda bize örnektir" (Ö6)

"Hz Eyyüp sıkıntılar karşısında sabırlı olmuş, ibadetlerine devam etmiş ve her zaman Allah'a şükreden bir kul olmuştur" (Ö25)

"Hz Eyyüp zorluklar karşısında mücadele etmiş, hiçbir zaman ümitsizliğe düşmemiştir" (Ö9)

3. soruda öğrencilerin Eyyüp kıssasından etkilendikleri hususları yazmaları istenmiş, elde edilen veriler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo: 5 Öğrencilerin Eyyüp kıssasından etkilendikleri hususlar

Eyyüp Kıssasında Öğrencilerin Etkilendikleri Hususlar	F
Hız Eyyüb'ün sabrı	17
Hız Eyyüb'ün cömertliği	5
Hız Eyyüb'ün iyileşmesi	22
Eşinin Tutumu	11
Hız Eyyüb'ün İsyân etmemesi	9
Allah'a şükretmesi	11

Tablo 5' te de görüldüğü üzere, öğrencilerin Hz Eyyüp kıssasından etkilendikleri en önemli husus Eyyüp peygamberin iyileşmesi olayıdır. Hz Eyyüb'ün sabrı, Eşinin Tutumu, Hz Eyyüb'ün İsyân etmemesi öğrencileri etkileyen diğer olaylardır. Hz Eyyüb'ün iyileşmesindeki mucize olayı öğrencilerin dikkatini çektiği görülmektedir. Çocuklarda Allah'ın gücünün sınırsız olduğu bilincinin kazandırılmasında bu tür kıssalardan yararlanmak mümkündür. Öğrencileri etkileyen diğer bir husus ise, Hz Eyyüb'ün sabrıdır. Bütün değerlerde olduğu gibi, sabır eğitiminde de her çocuk bir modele yani örnek bir insana ihtiyaç duyar (Karacelil, 2014: 97). Bu bağlamda çocuğun, sabır değerini öğrenmesinde ve sabır eğitiminde Kuran kıssaları bize somut örnekler sunmaktadır.

Bazı öğrencilerin bu konudaki görüşleri şöyledir:

"Her daim iyilik yapması, ne olursa olsun sabretmesi ve Allah'a şükreden bir kul olması beni etkiledi" (Ö7)

"Bu kıssada beni etkileyen önemli hususlardan biri eşinin yaptığı fedakârlıktır." (Ö2)

"Allah'ın emri ile ayağını yere vurması ve yerden su çıkması ve bu su ile iyileşmesi beni etkilemiş ve dikkatimi çekmiştir" (Ö4)

"İbadet etmekten vazgeçmemesi ve her daim haline şükretmesi" (Ö8)

"Zenginliği ile övünmemiş, fakirlerle paylaşmıştır." (Ö1)

"Hasta olduğu halde hâlâ Allah'a şükretmesi ve isyan etmemesi" (Ö11)

"Eyyüp peygamberin vücudu kurtlandığı halde eşinin onu terk etmemesi ve sevmesi" (Ö16)

"Hz Eyyüb'ün sabrı beni etkiledi. Çünkü biz insanlar hiç sabırlı değiliz. Bazı öğrenciler okula gitmemek için hasta olayım diye Allah'a dua ediyor" (Ö17)

“Eyyüp peygamberin cömertliği” (Ö26)

“Hz Eyyüb’ün hastalığının on sekiz yıl sürmesi, rabbine hiç isyan etmemesi ve sonunda yerden bir su çıkıp bütün dertlerinden kurtulması etkileyici bir durumdur” (Ö27)

Son soru 6. sınıf öğrencilerinin kısa bilgilerini ölçmeye yöneliktir. Öğrencilerden, kendilerini en fazla etkileyen ve dikkatlerini çeken Kuran kıssalarını sebepleriyle birlikte yazmaları istenmiş, çıkan sonuçlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo: 6 Öğrencileri en fazla etkileyen Kuran kıssaları

Öğrencilerin En Fazla Etkilendiği ve Dikkatini Çeken Kuran Kıssaları	F
Hız Yusuf Kıssası	7
Hız İbrahim Kıssası	22
Hız Nuh Kıssası	6
Hız Eyyüp Kıssası	11
Hız İsa Kıssası	3
Fil Kıssası	2
Hız Süleyman Kıssası	3
Hız Yunus Kıssası	2
Hız Muhammed’in Kıssası	3
Ashab-ı Kehf Kıssası	1

Tablo 6’ya göre Öğrencileri en fazla etkileyen kısa Hız İbrahim kıssasıdır. Hız Yusuf Kıssası, Hız Nuh Kıssası ve Hız Eyyüp kıssası da öğrencileri en fazla etkileyen kıssalardandır. Bir öğrenci Ashab-ı Kehf Kıssasından; ikişer öğrenci de Hız Yunus ve Fil Kıssalarından etkilendikleri şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Hız İbrahim Kuran’da adı en fazla geçen peygamberlerden biridir. Ona ait kıssalar çeşitli surelerde değişik üsluplarla tekrar edilmiştir. Öğrenciler, Hız İbrahim kıssasından etkilendikleri hususları; ı) Hız İbrahim’in aklını kullanarak Allah’ı bulması, ıı) İnancı uğruna bütün zorluklara katlanması, ııı) Ateşin Hız İbrahim’i yakmaması ve gül bahçesine dönüşmesi şeklinde ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bir önceki sınıfta Hız İbrahim kıssasını öğrenmeleri, bu kıssadan daha fazla etkilenmelerinde önemli rol oynadığı söylenebilir.

Bu soruyla ilgili olarak dikkat çeken bir husus; öğrenciler genellikle etkilendikleri peygamber kıssalarında, mucizeleri ön plana çıkarmalarıdır. Bu yaşlardan itibaren çocukların olayları olağan ve olağanüstü diye ayırmaya başlamaları, mucizelere ilgiyi artırmada önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Öğrenciler sadece kıssalardaki mucizelerden etkilenmemişler, peygamberlerin örnek ahlaki davranışlarından da etkilenmişlerdir. “Hız Muhammed’in küçük yaşlardan itibaren güvenilir olması”, “Hız Yusuf’un sabrı, kardeşlerini affetmesi, dürüst ve iffetli olması”, “Hız Eyyüb’ün sabrı ve şükrediciliği”, “Hız Yunus’un tövbe etmesi”, “Hız İbrahim’in Allah’a teslimiyeti” öğrencileri etkileyen örnek ahlaki davranışlardır. Kıssalardaki hayat sahneleri ve model şahsiyetler çocuklar için etkileyici, ilgi çekici ve ikna edici özellikler taşımakla birlikte, dini ve ahlaki duygunun, irade ve vicdanın uyanmasına ve gelişmesine de katkı sunduğu söylenebilir. Dolayısıyla Kuran kıssaları çocuklarda din ve ahlak şuurunun oluşturulmasında etkili kaynaklardan olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Bazı öğrencilerin bu soruyla ilgili görüşleri şöyledir:

“Hız İbrahim putlara tapanların aksine aklıyla Allah’ı bulmaya çalışmış, Güneş, Ay ve Yıldızların tanrı olamayacağını anlamıştır. Hız İbrahim inancından dolayı ateşe atılmış, O, rabbine teslim olmuş ve dua etmiştir. Allah, peygamberini korumuş, ateş İbrahim’i yakmamış ve gül bahçesine dönüşmüştür. Kuran’da anlatılan bu kısa beni çok etkilemiştir.” (Ö3)

“Hız Nuh kıssası beni çok etkilemiştir. Çünkü Hız Nuh, kendisine inanmayan oğlunu gemiye binmesi için defalarca uyarılmış, oğlu babasının bu çağrısını kabul etmemiştir. Hız Nuh son ana kadar oğlunu ve kavmini kurtarmak istemiştir.” (Ö2)

“Yunus peygamberin balığın karnında yaşaması sonra tövbe edip kurtulması beni etkileyen kıssalardan biridir.” (Ö4)

“Hız İbrahim kıssası etkileyicidir. Putları, güneşi, ayı ve gelip geçici her şeyi bir yana bırakıp sadece tek olan Allah’a teslim olmuş, ateşe atılmakta dâhil inancı uğruna bütün zorluklara katlanmıştır.” (Ö5)

“Hz Muhammed’in Ay’ı ortadan ikiye yarması mucizesi etkileyicidir.” (Ö8)

“Eyyüp kıssasından çok etkilendim. Hz Eyyüb’ün sabrı, sıkıntılara rağmen şükretmeye devam etmesi, ümitsizliğe düşmemesi ve sonun da sağlığına kavuşması. Bu kıssa bize anlamlı mesajlar veriyor.” (Ö12)

“Hz Süleyman’ın hayvanlarla konuşması, Alah’ın ona verdiği bir mucize olmalı. Bu kıssa bana çok ilginç geldi.” (Ö12)

“Hz Yusuf’un sabrı, kardeşlerini affetmesi çok etkileyicidir ve bizim için örnektir. Hz Yusuf kıssası, Kuran’da en güzel kıssa olduğu ifade edilmiştir.” (Ö15)

“Hz İsa’nın hayat hikâyesinin etkileyici olduğunu düşünüyorum. Hz İsa beşikte iken konuşmuş ve birçok mucize gerçekleştirmiştir.” (Ö16)

“Yusuf peygamber iftiraya uğrayarak zindana atılmış, her türlü zorluğa sabretmiştir. Dürüstlük ve iffetiyle herkese örnek olmuştur.” (Ö20)

“Hz Muhammed’in küçük yaşlardan itibaren güvenilir olarak anılması ve hayat hikâyesi beni etkilemiştir.” (Ö21)

“Kuran’da anlatılan ashab-ı kehf kıssası etkilendiğim kıssalardan biridir. Gençler mağarada uzun süre uyumuşlar ama hiç yaşlanmamışlardır. Ayrıca bu kıssa dünyanın ne kadar hızlı değiştiğini de göstermektedir.” (Ö22)

“Bana göre fil kıssası etkileyicidir. Allah kutsal olan Kâbe’yi korumuştur. Bu kıssa Allah’ın gücünün sınırsız olduğunu göstermektedir.” (Ö25)

Sonuç ve Öneriler

Kıssa, en etkili anlatım biçimlerinden biridir. Kutsal metinlerde yer verilmesi, kaynağını ilahi vahiyden alması, kıssaların etkisini daha da artırdığı söylenebilir. 2006 yılından itibaren İlköğretim DKAB programında Hz İbrahim, Hz Eyyüp, Hz Yusuf ve Lokman kıssalarına yer verildiği görülmektedir. İlköğretim 6. sınıfta okuyan öğrencilerin Hz Eyyüp kıssasını nasıl değerlendirdiklerini ve kıssada sunulan mesajları ne kadar tespit edebildiklerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1- Birinci soruyla ilgili olarak Öğrencilerin on ahlaki-dini değer tespit ettikleri, sabır değerinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Programda da bu kıssayla ilgili öncelikle verilecek değerlerin sabır olduğu vurgulanmıştır. Sabır değerinden sonra sırasıyla “Şükür”, “Cömertlik-Yardımseverlik”, “Allah’a isyan etmemek” ve “İbadete devam etmek” değerleri gelmektedir. En az tespit edilen değerler ise “İnancını kaybetmemek/ Ümitsizliğe düşmemek” ve “Saygı” değerleridir.

2- İkinci soruda öğrencilerin kıssadan ilkeler belirlemeleri istenmektedir. “Zorluklara ve Başımıza gelen musibetlere karşı sabretmek gerekir” öğrencilerin en fazla belirlediği ilkedir. Daha sonra “Olumsuzluklar karşısında Allah’a asla isyan etmemek” ve “Hastalıkta da, sağlıkta da Allah’a daima şükretmek” ilkeleri belirlenmiştir. Bu konuyla ilgili olarak DKAB programında, “ Hz Eyyüp kıssasından hareketle sabrın güçlükler ve olumsuzlukları aşmadaki rolünü kavrar” kazanımının büyük oranda gerçekleştiği söylenebilir.

3- Üçüncü soruyla ilgili olarak öğrencilerin Hz Eyyüp kıssasından etkilendikleri en önemli husus Eyyüp peygamberin iyileşmesi olayıdır. Hz Eyyüb’ün sabrı, Eşinin Tutumu, Hz Eyyüb’ün İsyan etmemesi öğrencileri etkileyen diğer olaylardır.

4- Son soru, 6. sınıf öğrencilerinin kıssa bilgilerini ölçmeye yöneliktir. Öğrencilerin en fazla dikkatini çektiği ve onları etkileyen kıssa Hz İbrahim kıssasıdır. Hz Yusuf Kıssası, Hz Nuh Kıssası ve Hz Eyyüp kıssası da öğrencileri en fazla etkileyen kıssalardandır. İlköğretim çağındaki çocukların büyük oranda kıssalardan etkilendikleri görülmektedir. Çocuklar kıssalarda anlatılan olayları zihinlerinde canlandırmakta, anlatılanlarla özdeşleşmektedir.

5- Sonuç olarak denilebilir ki; örgün eğitim kurumlarında, Kuran kıssalarının kullanımı çocukların, dine karşı doğal ilgilerini geliştirmeye, din dilini doğru kullanmayı öğrenmelerine katkı sunabilir. Öğrenciler, kıssalar yoluyla; gerçek yaşamla ilişkili olan kavram ve olayları inceleme, analiz etme ve kendi düşünceleriyle açıklama fırsatı bulabilirler. Ayrıca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde soyut dini konuların daha kolay anlaşılmasını sağlamak için hikâye destekli sınıf içi etkinlikler yapmak mümkündür.

Araştırmamızın sonunda şu önerilerde bulunulabilir:

- 1- DKAB öğretmenleri sadece programda yer alan kıssalarla yetinmemeli, Kuran'daki diğer kıssalardan "örnek olay incelemesi" yöntemiyle sınıf ortamına taşıyarak faydalanmalıdır.
- 2- Kıssalar anlatılırken çocukların seviyesine uygun bir dil kullanılmalıdır.
- 3- Kuran kıssaları yaygın din eğitimi açısından da önemlidir. Hedef kitleye kıssalar yoluyla bir takım dini-ahlaki değerlerin kazandırılması mümkündür. Ancak örgün eğitimde olduğu gibi yaygın eğitimde de kıssalar planlı bir şekilde ele alınmalıdır.
- 4- Kuran kıssalarının yanında Hz Peygamber tarafından anlatılan kıssalar da öğretim konusu yapılmalı, din ve ahlak eğitiminde bu kıssalar da kaynak olarak kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ABAY, Muhammed (2007). *Kuran Kıssaları*, İstanbul: Ensar Neşriyat.
- AKINCI, Âdem (2004). "Kuran'daki Kıssalar ve Din Öğretimindeki Yeri", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 13, s. 41-63.
- BAYRAKLI, Bayraktar (2012). *İslam'da Eğitim*, İstanbul: Bayraklı Yayınları.
- BİLGİN, Beyza (1994). "Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 51-74.
- CERRAHOĞLU, İsmail (1993). *Tefsir Usulü*, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÇAĞRICI, Mustafa (2008). "Sabır", *DİA*, C. XXXV, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- DEMİR, Şehmus (2003). *Mitoloji Kuran Kıssaları ve Tarihi Gerçeklik*, İstanbul: Beyan Yayınları.
- DERVEZE, İzzet (1997). *Et- Tefsirü'l Hadis Nüzul Sırasına Göre Kuran Tefsiri*, C. I, İstanbul: Ekin yayımları.
- EYÜPOĞLU, Osman (2009). "Günümüze Bakan Yönleriyle Peygamber Kıssaları (Sosyolojik ve Pedagojik Açıdan)", *XI. Kur'an Sempozyumu: Kur'an ve Risalet*, Ankara: Fecr yayımları.
- FERSAHOĞLU, Yaşar (2003). "Din Eğitimi ve Öğretiminde Bir İletişim Yöntemi Olarak Hikâye", *EKEV Akademi Dergisi*, C. VII, S. 16, s. 121-130.
- GÜREL, Ramazan (2013). *Din Eğitimi Açısından Kuran'da Hz İbrahim*, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- HARMAN, Ö Faruk (1995). "Eyyüb", *DİA*, C. XXII, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- HÖKELEKLİ, Hayati (1998). *Din Psikolojisi*, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- HÖKELEKLİ, Hayati (2013). *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler*, İstanbul: Dem Yayınları.
- İKBAL, Muhammed (1996). *İslam'da Dini Düşüncenin Yeniden Doğuşu*, İstanbul: Birleşik Yayınları.
- KANGER, Faruk (2012). *Peygamber Ahlakını Referans Alan Karakter Eğitimi*, İstanbul: Kampanya Kitapları.
- KARA, Mustafa (2011). *Bireysel ve Toplumsal Açıdan Kur'an Kıssaları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARACELİL, Süleyman (2007). *Çocuğuma Dinini Öğretiyorum*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- KARACELİL, Süleyman (2014). *Çocuklarda Sabır Eğitimi*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- KARAMAN, Hayreddin vd (2007). *Kuran Yolu Türkçe Meali ve Tefsiri*, C. IV, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- KASAPOĞLU, Abdurrahman (2004). "Kuran'da Kissa Terapisi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. VIII, S. 2, s. 69-80
- KİMTER, Nurten (2002). "Dini İnanç, İbadet ve Duanın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine", *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, Ed. Hayati Hökeleklî, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- MEB (2006). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2010). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- OKUMUŞLAR, Muhiddin (2006). "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 21, s. 237-252.
- OKUYAN, Mehmet (2013). "Kuran'da Kıssalar ve Yer Alma Gereksizleri", *Bilge Adamlar Düşünce Kültür ve Edebiyat Dergisi*, Yıl:11, S. 34, s. 115-120.
- ÖNDER, Mustafa (2013). "Sevgi, Din Dili ve Hikâyelerin Çocukların Din Eğitimindeki Yeri ve Önemi", *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, Volume. 6, Issue. 3, s. 1285-1298.
- ÖZBEK, Abdullah (1995). *Bir Eğitimci Olarak Hz Muhammed*, Konya: Selamet Yayınevi.
- ÖZKAN, Mustafa (2010). "Kuran Kıssalarının İslam Tarihi Öğretimi Açısından Referans Olabilirliği Üzerine", *Marife (Kuran Özel Sayısı)*, Yıl: 10, S. 3, s. 91-113.
- PAKDEMİRLİ, M. Nur (2009). "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Hikâye Kullanımı", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 30, s. 173-195.
- PAKDEMİRLİ, M. Nur (2011). "İlköğretim Çağı Çocuklarının Din Eğitiminde Kullanılabilecek Hikâyelerin Özellikleri ve Kaynakları", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, S. 21, s. 153-175.
- SELÇUK, Mualla (2009). *Çocuğün Eğitiminde Dini Motifler*, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- ŞANVER, Mehmet (2004). *Kuran'da Tebliğ ve Eğitim Psikolojisi*, İstanbul: Pınar Yayınları.
- ŞENGÜL, İdris (1994). "Kuran'ın Mesajını Ulaştırmada Kıssaların Önemi", *I. Kuran Sempozyumu*, Ankara: Bilgi Vakfı Yayınları.
- ŞENGÜL, İdris (2002). "Kıssa", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, cilt: XV, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- YAVUZ Ö. Faruk (2009). "Kur'an'ın Temel Amaçlarının İfade Edilmesinde Bir Anlatım Tekniği Olarak "Kıssanın Rolü", *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, C. VI, S. 1, s. 113-136.
- YILMAZ Macit (2001). *İslam Ahlak Eğitiminde Kuran Kıssaları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.